

Sòcrates. Manual del professor

Programa d'Informàtica Educativa.

1. INTRODUCCIÓ
2. GESTIÓ DE L'APLICACIÓ
3. PROGRAMACIÓ D'EXERCICIS
4. EXEMPLE D'EXERCICI
5. PROGRAMACIÓ DE SESSIONS
6. PROGRAMACIÓ D'ALGORISMES

"SÒCRATES: Tu creus, doncs, que ell hauria estat disposat a investigar i aprendre una cosa que ell no sabia, però que creia saber, abans d'haver-se sentit perplex per haver arribat a tenir consciència de la seva ignorància, i d'haver concebut el desig d'aprendre?"

MENÓ: No crec que fos així, Sòcrates."

Menó o De la Virtut, 85a

1. INTRODUCCIÓ

El programa Sòcrates és un entorn orientat a la resolució d'exercicis. Inclou un mecanisme de seguiment dels exercicis (tant els que s'han resolt com els que no) que permet avaluar el treball efectuat pels alumnes.

La facilitat de crear exercicis nous fa possible que el Sòcrates tingui tots els avantatges d'un entorn obert. Cal dominar un llenguatge de definició d'exercicis per poder-ne programar. Aquest llenguatge ve explicat en la segona part d'aquest manual.

Llegiu abans el *Manual de l'alumne* per tal de comprendre les explicacions que segueixen.

2. GESTIÓ DE L'APLICACIÓ

La gestió de l'aplicació requereix tenir coneixement de les sessions que hi ha disponibles, el lloc on es troben i el grau de dificultat dels exercicis que les componen, entre altres informacions. Seguidament es comenten els aspectes del programa que el professor ha de conèixer.

Estructura dels directoris

Malgrat que l'aplicació pot funcionar des d'un disquet, es recomana executar-la des de disc dur per motius de velocitat d'execució. Habitualment, el directori on està situada l'aplicació és C:\SOCRATES.

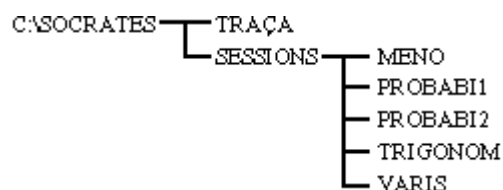
Del directori de l'aplicació pegen un o més directoris de sessions. Cada un d'ells conté sessions afins quant a temàtica, que poden compartir o no els diversos exercicis. Dins d'aquests directoris de sessions, hi ha els directoris d'exercicis. Cadascun d'ells pren el nom de l'exercici que conté, i inclou tots els seus elements: fórmules, gràfics i el fitxer de l'exercici.

Aquesta estructura de directoris es pot variar, però aleshores s'han de modificar els fitxers dels exercicis o de les sessions (en funció de quins

fitxers afecti el canvi) per poder funcionar correctament amb la nova distribució.

Quan el professor assigna el treball que han de realitzar els alumnes, els ha de comunicar la situació dins el disc de les sessions que vol que es treballin. Del directori de l'aplicació també penja un directori anomenat TRAÇA, on s'hi posen les traces dels diversos exercicis.

Per exemple, una estructura de directoris adequada per a l'aplicació podria ser aquesta:

Noms d'arxius

En els diferents apartats, sovint caldrà especificar el nom d'un fitxer. Si el nom no té camí (*path*), l'aplicació el busca al directori actual que, segons el cas, serà el de la sessió o el del problema. En cas que s'indiqui el camí, se l'ha d'indicar complet; des de l'arrel del disc.

Hi ha la possibilitat, però, de començar el camí amb els caràcters ".\".

Aquests caràcters no signifiquen el directori actual (com passa en el sistema operatiu) sinó el directori on es troba l'aplicació Sòcrates. Per exemple, en l'estructura de directoris de l'exemple anterior, seria C:\SOCRATES..

Claus dels alumnes

Abans d'entrar en una sessió, l'aplicació en demana el nom i la clau a l'alumne. Aquesta clau ha de ser un identificador. Per tant, s'ha de donar una clau diferent a cada un dels alumnes. Aquesta clau pot tenir xifres i lletres, però no caràcters especials (com poden ser lletres accentuades, signes de puntuació, etc). La llargada de la clau ha de ser de vuit caràcters com a màxim.

Fitxers de traça

Des de que l'alumne entra en un exercici fins que en surt, totes les seves accions són memoritzades. En sortir de l'exercici, tant si l'ha resolt com si no, aquesta traça queda desada en el disc, en el subdirectori anomenat TRAÇA. El nom del fitxer en què es guarda la traça correspon a la clau de l'alumne, i l'extensió pren un valor numèric que serveix per distingir els fitxers de traça d'un mateix alumne.

Si l'aplicació no troba el directori TRAÇA, el crea. Si té algun problema d'escriptura (per exemple, que el disc estigui protegit o estigui ple, o que el Sòcrates s'executi desde un CD-ROM) no escriu cap fitxer de traça.

El fitxer de traça és un fitxer de text que consta de tres apartats.

El primer és una capçalera amb les dades més significatives de l'exercici:

- Nom i clau de l'alumne.

- Nom dins del disc de la sessió.
- Nom dins del disc de l'exercici.
- Títol de l'exercici.
- Data i hora d'inici.

El segon apartat és un llistat de les operacions efectuades per l'alumne. Aquestes operacions poden ser:

- Activar una opció d'un menú.
- Fer operacions matemàtiques amb la calculadora.
- Seguir els passos de la maièutica.
- Triar correctament dades o fórmules.

El tercer apartat comença amb la paraula **Comentari**, i recull tots els comentaris que l'alumne vulgui fer un cop resolt l'exercici.

Exemple d'arxiu de traça

ALUMNE: *Pere Martí*
 CLAU: *8c32*
 SESSIÓ: *C:\SOCRATES\VARIS\VARIS.SES*
 PROBLEMA: *C:\SOCRATES\VARIS\CASA\ CASA.PRB*
 TÍTOL: *ALÇADA D'UNA CASA*
 DIA: *15/10/92*
 HORA: *9:17:33*
Necessito més dades.
Necessito més dades.
Necessito més dades.
Necessito més dades.
Necessito més dades.
Necessito més dades.
Tria dades correctes ->1,4,5,6 .
 MAIÈUTICA:
Maièutica: Pas 1 Correcte -> si
Maièutica: Pas 2 Correcte -> si
Maièutica: Pas 3 Correcte -> iguals
Maièutica: Pas 4, Intent 1 -> seixanta
Maièutica: Pas 4 Correcte -> 90
Maièutica: Pas 5, Intent 1 -> Iguals
Maièutica: Pas 5, Intent 2 -> Iguals
Maièutica: Pas 5, Correcte -> Semblants.
Maièutica: Pas 6, Intent 1 -> Semblants
Maièutica: Pas 6, Intent 2 -> Relatius
Maièutica: Pas 6, Intent 3 -> A escala
Es dona la solució: Proporcional.
Maièutica: Pas 7, Intent 1 -> DE
Maièutica: Pas 7 Correcte -> BC
Maièutica: Pas 8 Correcte -> DE
Amagar maièutica.
 Calculadora:

```

      24.3
    /  14.2
ET    0
      14.2
    /  24.3
    =  0.5843621399176955
    *  31.1
    =  18.1736625514403

```

MAIÈUTICA:

Maièutica: Pas 9 Correcte -> 18.17

Maièutica: Pas 10 Correcte -> 18.17

COMENTARI:

M'he encallat una mica en els passos 5 i 6, però finalment he aconseguit trobar la solució de l'exercici.

FI DEL PROBLEMA

3. PROGRAMACIÓ D'EXERCICIS

Els exercicis es programen creant un fitxer de text. Cada un dels punts que segueixen explica com omplir els diferents apartats d'aquest fitxer, anomenats *camps*.

Un camp és una part del fitxer de text, que serveix per donar valor a un o més paràmetres. El contingut dels diversos camps, que assignen valors als paràmetres, és el que determina el comportament de l'aplicació.

Els camps estan delimitats per directives, i s'han d'especificar tots obligadament. Les directives van precedides d'un caràcter de subratllat. Aquest caràcter serveix per indicar el començament d'una directiva i, per tant, **no pot utilitzar-se dins del contingut del camp**. S'interpreten com a directiva tots els caràcters que hi ha entre el subratllat i el final de la línia. Hi ha dos tipus de directives:

Directives simples: consten només d'una paraula especial, escrita en lletres majúscules, i iniciada per un caràcter de subratllat. Per exemple:

_FI_PROBLEMA.

Directives compostes: estan formades per una directiva simple, seguida d'un valor que pot ser numèric o no. Per exemple:

_CALCULADORA Cien

Convencions d'escriptura dels formats

En els apartats següents, s'indica el format dels diversos camps. Per especificar aquest format, s'utilitzen els diferents tipus de text:

Literal: s'ha d'escriure obligadament tal com apareix en el manual. Als apartats que segueixen, tots els literals estan escrits en lletra cursiva. Per exemple:

while

No literal, obligatori: entre els caràcters <> s'indica una descripció del tipus de contingut que s'hi ha de posar. Aquest contingut s'ha d'escriure **sense** aquests caràcters. Per exemple, tenim:

<valor_numèric>

i hi escrivim

3

No literal, optatiu: entre els caràcters [] hi ha una descripció del contingut que s'hi pot posar. Quan el contingut s'escriu, cal ometre aquests caràcters. Per exemple, tenim:

[Títol de l'exercici]

i hi escrivim

ALÇADA D'UNA CASA

Si després d'un text optatiu hi ha punts suspensius, vol dir que aquest text es pot repetir tantes vegades com es vulgui. Per exemple:

[nom]

...

Exemple de format:

step <variable> from <inici> to <final> by <pas>

[ordre]

...

end [step]

I hi escrivim:

step i from 0 to 10

get i+s

put it into s

end step

Preparació de l'exercici

Preparar un exercici consisteix bàsicament a:

- Pensar l'explicació o l'enunciat de l'exercici, i la pregunta que es farà.
 - Cercar quines dades es vol que apareguin, i quines són significatives.
- Decidir si es poden triar, i si triar-les és optatiu o no.
- Fer els gràfics associats a l'enunciat utilitzant un programa de dibuix.

- Fer un fitxer gràfic on apareguin les fórmules, si és el cas. Decidir quines fórmules són significatives i si s'han de triar o no. Els fitxers gràfics han de tenir format BMP o TIF.
- Veure de quina manera es calcula la solució (en cas que s'hagi de calcular) a partir de les dades.
- Pensar quants intents té l'alumne d'entrar la solució, i els missatges que han de sortir cada cop que l'alumne introdueixi una resposta incorrecta.
- Preparar la maièutica, incloent els gràfics que hi vagin associats, les preguntes, el nombre d'oportunitats de resoldre-les, i els comentaris adients.
- Crear els directoris corresponents a l'exercici.

Fitxer de l'exercici

El fitxer de text que conté l'exercici ha de tenir aquest format:

```
_PROBLEMA [Títol de l'exercici]
<camp de l'exercici>
_FI_PROBLEMA
```

La primera directiva és una directiva composta. Tots els caràcters des d'aquesta directiva fins el final de la línia es prenen com a títol del problema que apareixerà sobre l'enunciat quan s'executi l'exercici.

Tipus de calculadora

Cada exercici pot tenir o no una calculadora associada. Aquesta calculadora pot ser aritmètica o científica. Això es diu amb la directiva composta:

```
_CALCULADORA <tipus>
```

on <tipus> pot ser:

- Arit* (calculadora aritmètica).
- Cien* (calculadora científica).
- no* (l'exercici no necessita calculadora).

Enunciat

L'enunciat s'especifica entre les dues directives *_ENUNCIAT* i *_FI_ENUNCIAT*. Pot tenir un nombre qualsevol de línies, i **no ha d'incloure cap caràcter de subratllat**. Les línies poden ser tan llargues com es vulgui, perquè el programa les ajusta com a paràgrafs dins l'espai disponible.

```
_ENUNCIAT
<Text corresponent a l'enunciat>
_FI_ENUNCIAT
```

Pregunta

El text que apareix en la finestra de pregunta s'especifica entre les directives *_PREGUNTA* i *_FI_PREGUNTA*, i pot tenir les línies que es vulgui. Si el

camp és buit (és a dir, no hi ha cap text entre les dues directives), no apareix la finestra corresponent en el problema.

```
_PREGUNTA  
[Text de la pregunta]  
_FI_PREGUNTA
```

Cal tenir en compte que la finestra de la pregunta no es pot fer més grossa. Per tant, cal pensar en una pregunta que s'ajusti a la seva mida.

Gràfics

El format d'aquest camp és:

```
_GRAFICS  
[nom de gràfic]  
...  
_FI_GRAFICS
```

Cada text optatiu [nom de gràfic] és una línia de text (acabada amb un salt de línia), que conté el nom d'un fitxer gràfic, el qual s'incorpora inicialment a la roda del problema. Els gràfics han d'estar en format BMP o bé TIF.

Exemple:

```
_GRAFICS  
dibu.bmp  
c:\art\dibuixos\planell.bmp  
_FI_GRAFICS
```

Nombre de dades inicial

El programa permet especificar un nombre de dades inicial, per si es desitja que inicialment només presenti un subconjunt de les dades de l'exercici, perquè l'alumne en vagi demanant més. Això es fa en aquest camp.

```
_NOMBRE_DADES_PRINCIPI <valor numèric enter>
```

Valor numèric enter: és el nombre de dades que hi ha inicialment a la finestra de dades. Si és més gran que el nombre de dades que hi ha, sortiran totes. Si és 0, no en sortirà cap. Aquestes n dades inicials són les n primeres dades que s'especifiquin al camp de les dades.

Exemple:

```
_NOMBRE_DADES_PRINCIPI 4
```

Dades

El camp de les dades té el format:

```
_DADES
```

[[valor 1] , [valor 2] , [NXS] , [descripció]]

...

FI_DADES

Cada una de les línies que hi ha entre les dues directives s'interpreta com l'especificació d'una dada. Si no hi ha cap línia, la fitxa de dades no apareixerà a la roda quan s'executi el problema. En cas contrari, apareixerà a la fitxa la quantitat de dades especificada en el camp anterior, mitjançant la directiva NOMBRE_DADES_PRINCIPI.

El text [descripció] és una frase escrita entre cometes, que apareix a la fitxa de dades com una descripció de la dada.

En el cas que la dada sigui numèrica, es pot dir quantes xifres significatives es volen considerar. Això es fa amb [NXS].

Els valors [valor 1] i [valor 2] s'especifiquen segons el tipus de valor que volem que tingui la dada:

Dades numèriques constants: el valor de la dada és el mateix cada vegada que s'executa un exercici. En aquest cas, només cal escriure el valor en el lloc de [valor 1], i deixar buit [valor 2]. Si [NXS] no és buit, s'arrodoneix la dada a les xifres significatives que correspongui. Exemple:

DADES
40,, "Pes en kg del paquet."
3.1416,,3, "Constant PI."
FI_DADES

Resultats en la finestra de dades:

40 = Pes en kg. del paquet.
3.14 = Constant PI.

Dades numèriques variables: cada cop que s'entra en l'exercici, el programa calcula un valor aleatori entre [valor 1] i [valor 2]. Cal especificar [NXS].

Exemple:

DADES
40, 180, 4, "Distància que recorre l'objecte."
0.0002, 0.04, 3, "Coeficient de fregament."
FI_DADES

Resultats en la finestra de dades:

64.87 = Distància que recorre l'objecte.
0.0165 = Coeficient de fregament.

Resultat d'una expressió: la dada es calcula en funció d'altres dades

anteriors. [valor 2] s'ha de deixar en blanc, i cal especificar [NXS]. A [valor1] s'introdueix l'expressió corresponent, que va precedida del caràcter #, i pot utilitzar les operacions aritmètiques habituals, i totes les funcions descrites més endavant, en l'apartat "Funcions aritmètiques". A més, es pot utilitzar la funció *Dada()*, que pren per paràmetre el nombre d'ordre d'una de les dades anteriors a l'actual dins el camp, i retorna el valor d'aquesta dada.

Exemple:

```
_DADES  
2.25,,, "Catet A"  
5,,, "Catet B"  
#Sqrt(5*5+Dada(1)*Dada(1)),4, "Hipotenusa del triangle."  
_FI_DADES
```

Els resultats en la finestra de dades són:

2.25 = Catet A
5 = Catet B
5.482 = Hipotenusa del triangle.

Dades constants no numèriques: la dada s'ha d'escriure en el lloc de [valor 1], i ha d'anar entre cometes. Tant [valor 2] com [NXS] s'han de deixar buits.

Exemple:

```
_DADES  
"A",,, "Punt de partida."  
"Pitàgores",,, "Autor del teorema que s'ha d'utilitzar."  
_FI_DADES
```

Resultats en la finestra de dades:

A = Punt de partida.
Pitàgores = Autor del teorema que s'ha d'utilitzar.

Dades variables no numèriques: el valor de la dada es pren com un valor d'entre els possibles. Aquests valors possibles s'escriuen a [valor 1] separats l'un de l'altre per comes, i tancats tots ells entre cometes. Tant [valor 2] com [NXS] han d'estar buits.

Exemple:

```
_DADES  
"Vermell,Blau,Verd",,, "Color del cotxe."  
"Josep,Anna",,, "Persona que baixava l'escala."  
_FI_DADES
```

Resultats en la finestra de dades:

Blau = Color del cotxe.
Anna= Persona que baixava l'escala.

Dades booleanes: aquestes dades són un cas particular de dades no numèriques, i poden prendre el valor *cert* o *fals*. Es tracten de la manera descrita en els dos punts anteriors. L'aplicació, però, pren com a sinònims les paraules *sí*, *si*, *cert*, *veritat* i *true*, i també les paraules *no*, *fals*, *mentida* i *false*. Aquests sinònims també valen si les paraules estan escrites en majúscules.

Exemple:

```
_DADES  
"SI",,, "El sistema es mou."  
"CERT,mentida",,, "El paquet baixa per la rampa."  
_FI_DADES
```

Resultats en la finestra de dades:

Si = El sistema es mou.
No = El paquet baixa per la rampa.

Comentaris: pot ser que el que es desitgi és que aparegui un comentari sense cap valor associat a la fitxa de dades. En aquest cas, cal deixar buits [valor 1], [valor 2] i [NXS].

Exemple:

```
_DADES  
,,,"Les mides estan preses en metres."  
,,,"No cal considerar el fregament."  
_FI_DADES
```

Resultats en la finestra de dades:

Les mides estan preses en metres.
No cal considerar el fregament.

Dades significatives

Quan es defineix un exercici, es poden definir dades que no són útils per resoldre'l. D'aquesta manera, s'obliga l'alumne a fer una tria de les dades, per tal de trobar les que són significatives. Aquesta tria s'ha de fer sempre, però en l'aplicació Sòcrates, els exercicis poden permetre realitzar-la de forma explícita. En clicar amb el botó del ratolí sobre les dades de la fitxa de dades, aquestes poden quedar amb el color invertit, per indicar que estan seleccionades. Això s'especifica en el camp de les dades significatives. Aquest camp té el format:

```
_DADES_SIGNIFICATIVES <Caràcter>
```

[llista]

...

_FI_DADES_SIGNIFICATIVES

El text [llista] és una llista de valors numèrics, separats per comes. Cada un d'aquests valors correspon al número d'ordre d'una dada dins el camp de dades. Cada llista indica una combinació de dades útil per resoldre el problema.

El text <Caràcter> pot ser **opcionals** o **obligades**. Indica si és obligat o no el triar les dades significatives abans d'entrar la resposta a l'exercici.

Pel que fa a les dades, hi ha diferents possibilitats:

El problema no té dades

En el cas que el camp de dades estigui buit, la fitxa de dades no sortirà a la roda. El camp de dades significatives també ha d'estar buit, i es pot posar **opcionals** o **obligades** indistintament com a <Caràcter>.

No s'han de triar les dades

Si el camp de dades no està buit, però no es vol que les dades es triïn, el camp de les dades significatives ha d'estar buit, i es pot posar **obligades** o **opcionals** com a <Caràcter>. D'aquesta manera, les dades apareixen dins la fitxa corresponent, però no es poden seleccionar amb el ratolí.

L'alumne pot triar les dades

Si es vol que l'alumne pugui triar les dades, el camp de dades significatives ha de contenir les diferents llistes, una per cada combinació vàlida de dades. El caràcter de les dades, en aquest cas, ha de ser **Opcionals**.

És obligatori triar les dades

Quan el caràcter de les dades és **Obligades**, l'aplicació impedeix que l'alumne entri la solució o posi en marxa la maièutica fins que hagi seleccionat bé les dades necessàries.

Si el problema admet més d'un mètode de resolució, l'autor pot especificar més d'una combinació de dades. Qualsevol d'aquestes combinacions serà acceptada com a vàlida.

Exemple

_DADES_SIGNIFICATIVES Obligades

1,3,5

4,5

_FI_DADES_SIGNIFICATIVES

Fórmules

Per especificar les fórmules d'un exercici fan falta dos elements: la **Fitxa de fórmules** i la **Fitxa de noms de les fórmules**. La **Fitxa de fórmules** s'ha de fer amb un programa de dibuix, i enregistrar en un fitxer gràfic, de format BMP. Es recomana posar una etiqueta (per exemple *A:*, *B:*, etc.) al costat de

cada fórmula per tal de poder-s'hi referir posteriorment. Cal tenir en compte les dimensions de la finestra corresponent, ja que l'aplicació tallarà o afegirà el que calgui per què el gràfic s'ajusti a la mida de la roda. De qualsevol manera, la finestra de les fórmules es pot expandir, igual que la resta de finestres, de manera que es pot visualitzar fins a una pantalla sencera de fórmules.

El format del camp és:

```
_FORMULES <nom del fitxer>
[Títol de la fórmula]
...
_FI_FORMULES
```

Si no es volen fórmules, s'ha de posar **no** com a nom del fitxer.

El contingut de la **Fitxa de noms de les fórmules** s'especifica entre ambdues paraules clau. Cada línia de text especifica el nom d'una de les fórmules. Per saber a quina fórmula es refereix, convé que tingui, a més del nom, una referència per poder relacionar el nom amb la fórmula del gràfic, per exemple *C: Teorema del sinus*. De totes les fórmules que apareixen, també n'hi poden haver algunes innecessàries per resoldre el problema.

Fórmules significatives

De la mateixa manera que es poden definir quines dades són significatives per resoldre l'exercici, també es pot fer el mateix amb les fórmules. Quan l'alumne clica el botó del ratolí sobre la **Fitxa de fórmules**, apareix la **Fitxa de noms de les fórmules**. Dins d'aquesta nova fitxa es pot fer la selecció.

El format d'aquest camp és:

```
_FORMULES_SIGNIFICATIVES <Caràcter>
[llista]
...
_FI_DADES_SIGNIFICATIVES
```

Cada [llista] és una llista de valors numèrics, separats per comes. Cada un d'aquests valors correspon al número d'ordre d'una fórmula dins el camp de fórmules.

<Caràcter> pot ser **Opcionals** o **Obligades**.

Com passa amb les dades, hi ha quatre possibilitats quant a la tria de les fórmules:

El problema no té fórmules

En aquest cas, el camp de fórmules estarà buit. També ha d'estar-ho el de fórmules significatives. <Caràcter> pot ser **opcionals** o **obligades**.

No s'han de triar les fórmules

En aquest cas, el camp de fórmules significatives ha d'estar buit. <Caràcter> pot ser **opcionals** o **obligades** indistintament.

L'alumne pot triar-ne

Si el camp de fórmules significatives conté una o més llistes de fórmules i la paraula de control és *Opcionals*, l'alumne podrà triar les fórmules sobre la **Fitxa de noms de les fórmules**.

És obligatori triar les fórmules

Quan la paraula de control és **Obligades**, l'aplicació impedeix que l'alumne entri la solució o que posi en marxa la maièutica fins que hagi seleccionat bé les fórmules necessàries.

Si el problema admet diversos mètodes de resolució, l'autor pot especificar més d'una combinació de fórmules. Qualsevol d'aquestes combinacions serà vàlida.

Solució

El més habitual és que un exercici consisteixi en respondre una pregunta. En el camp de la solució s'especifica quines respostes s'accepten com a vàlides. Això es fa per mitjà d'un algorisme programat amb el llenguatge OpenScript de ToolBook (descriu més endavant). El camp de la solució té el format:

```
_SOLUCIO <nombre màxim d'intents>  
[algorisme]  
_FI_SOLUCIO
```

Si el nombre màxim d'intents que té l'alumne per entrar la solució és zero i l'alumne vol entrar-la, el programa no li ho permet, i activa la maièutica. El text [algorisme] és un programa que posa dins de **Solució** la resposta correcta a la pregunta de l'exercici. En cas que la solució sigui numèrica, es pot posar dins d'**NXS** el nombre de xifres significatives que cal tenir en compte quan es compara la resposta correcta amb la resposta entrada per l'alumne.

A continuació es descriuen els algorismes que corresponen als casos més freqüents.

La solució consta d'una o més paraules

Si la resposta a la pregunta és una paraula o frase, per exemple *Teorema de Pitàgores*, i hi ha tres intents per entrar la solució, s'ha d'escriure:

```
_SOLUCIO 3  
put "Teorema de Pitàgores" into Solucio  
_FI_SOLUCIO
```

La frase que constitueix la resposta s'ha d'escriure entre cometes, i **no pot contenir cap coma**. Quan es compara la solució amb la resposta de l'alumne, l'aplicació passa primer ambdues coses a majúscules, i després les compara caràcter a caràcter.

La solució pot tenir més d'un enunciat

Això és necessari quan es pot dir la resposta de més d'una manera, o quan hi ha més d'una resposta correcta. Per exemple, si es pot contestar indistintament *Teorema del Sinus*, *del sinus* o bé *Sinus*, s'ha d'escriure:

```
_SOLUCIO 2
put "Teorema del Sinus, del sinus, sinus" into Solucio
_FI_SOLUCIO
```

La solució és un valor numèric, enter o real

En el cas que la resposta sigui numèrica, no ha d'anar explicitada entre cometes. Per acceptar el valor numèric 23,67, per exemple, s'ha de posar:

```
_SOLUCIO 4
put 4 into NXS
put 23.67 into Solucio
_FI_SOLUCIO
```

La primera instrucció **put** serveix per indicar el nombre de xifres significatives que s'han de tenir en compte en comparar la solució amb la resposta introduïda per l'alumne. En el cas de l'exemple, aquest nombre seria quatre, que és el valor per defecte.

La solució pot ser un valor numèric o una frase

També es poden alternar solucions numèriques i no numèriques. En aquest cas, el nombre de xifres significatives només afecta, naturalment, les solucions numèriques. Per exemple:

```
_SOLUCIO 4
put "1/6, un sisè, 0.166" into Solucio
put 3 into NXS
_FI_SOLUCIO
```

La validació de la resposta de l'alumne es fa seguint els mateixos criteris que en el cas de la solució numèrica.

La solució es calcula en funció de les dades

Habitualment, això passa quan l'exercici requereix una resposta de tipus numèric, i s'han definit les dades com a variables (la solució no és la mateixa cada vegada). En aquest cas, s'ha de posar com a resposta una expressió en funció de les dades. Per fer-ho, es poden cridar les funcions:

- *NumDades()* Retorna el nombre de dades del problema.
- *Dada(i)* Retorna el valor de la dada i-èsima, dins de l'ordre establert en escriure les dades dins el camp de dades.

A més d'aquestes funcions, es poden usar totes les funcions descrites en el capítol **Programació d'algorismes**. També es pot usar la constant *pi*.

```
_SOLUCIO 10
```

```
put 5 into NXS
put 3 * Dada(2) - Sin(Dada(1)*pi/180) into Solucio
_FI_SOLUCIO
```

Missatges d'ajuda

Si l'alumne entra una solució que no és vàlida, es pot especificar quins missatges li han de sortir, amb el camp `_AJUDA_SOLUCIO`. Cada línia d'aquest camp, tan llarga com es vulgui, és un missatge d'ajuda. Aquests missatges van apareixent consecutivament, a mida que l'alumne va fallant. El format del camp és:

```
_AJUDA_SOLUCIO
[Missatge]
...
_FI_AJUDA_SOLUCIO
```

Si no es defineix cap missatge, el sistema en presenta un per defecte, per informar que la resposta no era correcta. Si hi ha més missatges que intents d'entrar la solució, el nombre de missatges té preferència sobre la quantitat d'intents: l'alumne disposa de tants intents com missatges. Hi poden haver menys missatges que intents. En aquest cas, es repeteix el darrer missatge. Exemple (hi ha tres intents d'entrar la solució):

```
_AJUDA_SOLUCIO
Hauries d'utilitzar la tercera dada de la fitxa.
Necessites el fregament per calcular l'acceleració!
_FI_AJUDA_SOLUCIO
```

Exemple (hem definit deu intents):

```
_AJUDA_SOLUCIO
La solució no és la correcta. Torna-ho a provar.
_FI_AJUDA_SOLUCIO
```

En aquest exemple, sortiria el mateix missatge en tots els intents fallats.

Maièutica

Si el problema no té maièutica, cal indicar que el nombre de passos és zero. En aquest cas, es desactiva l'opció corresponent del menú. El format del camp de la maièutica és:

```
_MAIEUTICA <nombre de passos>
_CONTINUAR_SI_ERROR <Si/No>
_DIALEG_CORRECTE <Si/No>
[pas]
...
_FI_MAIEUTICA
```

Si es respon **Si** a la directiva *_CONTINUAR_SI_ERROR*, l'aplicació facilita la resposta correcta a l'alumne quan acaba els intents d'entrar la solució. Això es fa si es vol que l'alumne pugui continuar amb l'exercici. Si es respon **No**, l'aplicació torna al començament del problema. Immediatament després d'entrar una resposta correcta, pot sortir un avís que ho indica, i que resta a la pantalla fins que es prem el botó **Vist**. Si es vol que aquest avís surti, cal respondre **Sí** després de *_DIALEG_CORRECTE*. En cas contrari, cal respondre **No**.

Exemple:

```
_MAIEUTICA 6  
_CONTINUAR_SI_ERROR No  
_DIALEG_CORRECTE Si  
<Aquí s'especifiquen els sis passos de la Maièutica>  
_FI_MAIEUTICA
```

Per cada pas, el format és:

```
_GRAFIC <nom del gràfic>  
_PREGUNTA  
<Text de la pregunta>  
_SOLUCIO <nombre d'intents>  
<Algorisme>  
_AJUDA  
[Missatge]  
...
```

Hi ha quatre directives: *_GRAFIC*, *_PREGUNTA*, *_SOLUCIO* i *_AJUDA*. Amb la directiva *_GRAFIC* es pot associar un fitxer gràfic a la pregunta, de tal forma que aparegui a la roda quan aquesta es formula. El <nom del gràfic> ha de ser el nom amb el qual està enregistrat en el disc (per més explicacions, vegeu l'apartat "Estructura de directoris"). Si no es vol que aparegui un gràfic, cal respondre **no** com a nom del fitxer.

El <Text de la pregunta> és la pregunta corresponent a aquell pas de la Maièutica.

Els text <nombre d'intents> i el text <Algorisme> són similars als seus homònims del camp de la solució global del problema, però s'apliquen al pas al que pertanyen. Una funció que es pot utilitzar en expressions dins <Algorisme> és *Parcial(i)*, que retorna el valor de la solució del pas i-èssim de la maièutica.

El text [Missatge] és equivalent al seu homònim del camp d'ajudes per a la solució.

Exemple:

```
_GRAFIC no
```


_PREGUNTA

Quin és el triple de la resposta anterior?

_SOLUCIO 3

put 2 into NXS

put 3 Partial(5) into Solucio*

_AJUDA

Has d'agafar la resposta anterior i multiplicar-la per tres.

Paraules clau

En el camp de paraules clau del fitxer del problema, l'autor pot definir un text que serveixi d'explicació o aclariment per algunes paraules o frases de l'enunciat. Quan l'alumne demana ajuda sobre l'aplicació, aquestes paraules es converteixen en paraules clau, de manera que si es clica a sobre d'elles, apareix el text explicatiu a la finestra d'ajudes. El format d'aquest camp és:

_PARAULES_CLAU <Número de paraules clau>

[_PARAULA <Inici>,[Fi]

<Text explicatiu>]

...

_FI_PARAULES_CLAU

<Inici> és el número d'ordre de la paraula dins de l'enunciat. Si es posa també [Fi], es pren com a una sola clau les dues paraules i totes aquelles que estiguin entre elles.

Exemple:

_PARAULES_CLAU 5

_PARAULA 2

EXPERIMENT:

A la sèrie Probabl, anterior a l'actual, hi trobaràs un exercici destinat a aquest concepte, repassa'l.

_PARAULA 4,6

TRIAR A L'ATZAR:

Triar sense que es conegui prèviament cap referència del resultat de la tria, de manera que es pot considerar a tots els resultats possibles com igualment probables.

_PARAULA 10,11

BARALLA ESPANYOLA:

Una baralla és un joc complet de cartes.

Una baralla espanyola té 48 cartes, 4 amb el número 1, 4 amb el número 2, ... ,4 amb el número 9, 4 sotes,4 cavalls i 4 reis.

_PARAULA 17

ESDEVENIMENT:

A la sèrie Probabl, anterior a la present, hi trobaràs tres exercicis destinats a la comprensió d'aquest concepte, llegeix-los.

_PARAULA 20

REI:

En el problema es refereix a cada una de les quatre cartes d'una baralla espanyola que duen pintada la figura d'un rei.

_FI_PARAULES_CLAU

4. EXEMPLE D'EXERCICI

A continuació es presenta un exemple complet d'exercici. Aquest seria el contingut del fitxer de text que el defineix.

_PROBLEMA ALÇADA D'UNA CASA

_CALCULADORA Arit

_ENUNCIAT

Estem al poble de Vallmoll, on hi ha una casa de vuit plantes. És a la tarda, i el Sol no tardarà a pondre's. Els edificis tenen una ombra llarga. A la plaça hi ha un monument antic, que és un monòlit prim i alt.

_FI_ENUNCIAT

_PREGUNTA

Quant metres d'alçada té l'edifici de vuit plantes?

_FI_PREGUNTA

_GRAFICS

edifici.bmp

edifici2.bmp

_FI_GRAFICS

_NOMBRE_DADES_PRINCIPI 2

_DADES

,,, "Les mides estan preses en metres"

500,1000,4, "Llargada del carrer"

40,90,3, "Amplada del carrer"

13,19,3, "Alçada del monòlit"

19,25,3, "Llargada de l'ombra del monòlit"

26,34,3, "Llargada de l'ombra de l'edifici de vuit pisos"

,,, "Són les sis de la tarda"

_FI_DADES

_DADES_SIGNIFICATIVES Obligades

1,4,5,6

_FI_DADES_SIGNIFICATIVES

_FORMULES no
_FI_FORMULES

_FORMULES_SIGNIFICATIVES Opcionals
_FI_FORMULES_SIGNIFICATIVES

_SOLUCIO 0
*put Dada(6) * Dada(4) / Dada(5) into Solució*
_FI_SOLUCIO

_AJUDA_SOLUCIO
_FI_AJUDA_SOLUCIO

_MAIEUTICA 10
_CONTINUAR_SI_ERROR Si
_DIALEG_CORRECTE Si
_GRAFIC no
_PREGUNTA

Hi ha un raig de llum que passa just fregant la punta de l'edifici,
punt D, i cau al terra en el punt F.
Un altre raig passa de la punta del monòlit, punt A, fins al punt C.
Aquests dos rajos són paral·lels?

_SOLUCIO 3
--1
put "Sí,Si","s" into Solucio

_AJUDA
_GRAFIC no
_PREGUNTA

Si les línies AB i DE són verticals i representen el monòlit i
l'edifici, són paral·leles?

_SOLUCIO 3
--2
put "Sí,Si","s" into Solucio

_AJUDA
_GRAFIC no
_PREGUNTA

Si tens en compte els dos passos anteriors, com són els angles A i
D?

_SOLUCIO 3
--3
put "Iguals" into Solucio

_AJUDA
_GRAFIC no
_PREGUNTA

Si les línies AB i DE són verticals i les línies BC i EF són
horitzontals, quants graus mesuren els angles B i E?

_SOLUCIO 3
--4
put 90 into Solucio

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Els dos triangles ABC i DEF tenen dos angles iguals: l'angle A és igual a l'angle D (pas 4), i l'angle B és igual a l'angle E (pas 3).

Com són dos triangles que tenen dos angles iguals?

_SOLUCIO 3

--5

put "Semblants" into Solucio

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Com tenen els costats dos triangles semblants?

_SOLUCIO 3

--6

put "Proporcionals" into Solucio

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Tenint en compte el punt anterior, podem dir que si dividim el costat vertical DE pel costat vertical AB ha de donar igual a dividir el costat horitzontal EF pel costat x. Quin és el costat x?

_SOLUCIO 3

--7

put "BC,CB" into Solucio

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Si, tal com s'ha dit en el punt anterior, $DE/AB = EF/BC$, quin és l'únic terme que no coneixem d'aquesta igualtat?

_SOLUCIO 3

--8

put "DE,ED" into Solucio

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Calcula la longitud de DE per mitjà de l'equació vista en el punt 8.

_SOLUCIO 3

--9

*put Dada(6) * Dada(4) / Dada(5) into Solucio*

_AJUDA

_GRAFIC no

_PREGUNTA

Quants metres d'alçada té l'edifici?

_SOLUCIO 3

--10

put Parcial(9) into Solucio

_AJUDA

_FI_MAIEUTICA

_PARAULES_CLAU 4

_PARAULA 13

PLANTA:

Pis, especialment el que és a nivell de carrer, anomenat també planta baixa o baixos.

Exemple: La casa on visc té 4 plantes, planta baixa, primer pis, segon pis i àtic.

_PARAULA 21,23

PONDRE'S EL SOL:

Dit del moment de la tarda en què el Sol passa per sota de l'horitzó.

Exemple: Avui el Sol es pondrà a les set en punt.

_PARAULA 37

MONUMENT:

Obra d'escultura o arquitectura erigida per perpetuar el record d'una persona o d'un fet memorable.

_PARAULA 41

MONÒLIT:

Monument de pedra d'una sola peça, generalment estreta i llarga.

_FI_PARAULES_CLAU

_FI_PROBLEMA

5. LA PROGRAMACIÓ DE SESSIONS

El format que té el fitxer descriptor d'una sessió és el següent:

_SESSIO

_RESOLDRE_EN_ORDRE <Si/No>

_PROBLEMES

<noms dels problemes>

_FI_PROBLEMES

`_AJUDA`
[Explicació de la sessió]
`_FI_AJUDA`
`_FI_SESSIO`

Resoldre els exercicis en ordre implica que els menús **Triar exercici** i **Exercici següent** queden desactivats. Quan això és així, cal procurar que les sessions no siguin massa llargues, ja que si l'alumne no pot acabar la sessió no la podrà reprendre sinó que haurà de tornar-la a començar.

Dins del fitxer de la sessió, hi ha el nom dels diferents problemes. El nom dels diversos problemes s'ha de determinar segons les condicions que s'expliquen a l'apartat "Estructura de directoris".

A l'apartat `_AJUDA` hi ha el text que apareix quan es demana informació sobre la sessió des del menú corresponent.

Exemple de sessió

`_SESSIO`

`_RESOLDRE_EN_ORDRE No`
`_PROBLEMES`
`pentagon.prb`
`casa.prb`
`assassi.prb`
`_FI_PROBLEMES`

`_AJUDA`

Aquesta sessió no té una unitat temàtica sinó que consta d'exercicis variats que il·lustren el funcionament del programa.

`_FI_AJUDA`

`_FI_SESSIO`

6. PROGRAMACIÓ D'ALGORISMES

Aquest apartat explica com programar algorismes per poder calcular solucions numèriques a partir de les dades, ja sigui en la solució global o en les solucions dels passos de la maièutica. En la majoria dels casos, els càlculs són prou simples com per resoldre'ls de manera anàloga als exemples de l'apartat **Programació d'exercicis**. El llenguatge de programació que s'utilitza és l'OpenScript.

L'OpenScript del ToolBook

Les sentències d'aquest llenguatge estan pensades de manera que la sintaxi correspongui a la de les frases angleses. Per exemple, podem veure la sentència *Put it into Solucio*.

Els *Scripts* (o programes) no són compilats sinó interpretats pel ToolBook.

Variables

No és obligatori declarar les variables. Malgrat tot, hi ha la possibilitat de fer-ho posant al principi de l'*Script* una o més sentències de declaració. Les sentències de declaració tenen el format:

Local <nom>[,<nom>...]

Els noms de les variables només han de contenir lletres. L'interpret ignora les diferències entre majúscules i minúscules. L'OpenScript no té tipus: totes les variables són tractades com a tires de caràcters ("strings"). L'única tipificació que hi ha consisteix a identificar tires de caràcters de format especial. Aquest format especials pot ser:

Format numèric enter.
Format numèric real.
Format booleà (*TRUE* o *FALSE*).
Format de data (*date*).
Format d'hora (*time*).

Variables especials

L'OpenScript permet usar diferents variables especials, que ja estan predefinides. Una d'elles és la variable *it*. Aquesta variable no té cap significat específic, i serveix per donar un aspecte de "llenguatge natural" a les sentències. L'aplicació *Sòcrates* en defineix dues més:

- **Solucio**: variable on s'ha de deixar la resposta correcta, numèrica o no, a la pregunta efectuada.
- **NXS**: s'hi ha de posar el nombre de xifres significatives amb què volem comparar la resposta correcta amb la que ha donat l'alumne. Si la resposta no és numèrica, el contingut d'aquesta variable s'ignora.

Operadors

Aritmètics

+ - * /
^ (exponenciació)
div (divisió entera)
mod (mòdul de la divisió entera)

Lògics

De comparació:

< <= <> = > >=
is *is not*.

D'operands lògics:

and *or* *not*.

D'inclusió de tires de caràcters:

is in *is not in* *contains*.

De caràcters (*strings*)

&, &&

Els dos operands són de concatenació. La diferència és que && deixa un espai entre les tires de caràcters concatenades i &, no.

Comandes

Assignació

Sintaxi:

```
put <expressió> into <variable>
put <expressió> before <variable>
put <expressió> after <variable>
```

Si s'utilitza la primera forma, el resultat d'avaluar l'expressió (que pot contenir funcions i operadors) es situa dins de la variable, i elimina el que hi havia abans.

Si s'utilitza la forma *before* o *after*, el resultat d'avaluar l'expressió es concatena amb el contingut de la variable per l'esquerra o la dreta respectivament.

Per exemple:

```
put "No s'hi val" into LaMevaVariable
put "Què tal? " into LaMevaVariable
put "Hola. " before LaMevaVariable
put "Jo estic bé, gràcies." after LaMevaVariable
```

El valor de la variable *LaMevaVariable* després d'aquestes operacions és "Hola. Què tal? Jo estic bé, gràcies."

Hi ha l'ordre especial *get*, que posa un valor dins de la variable *It*:

```
get "Hola. Què tal? Jo estic bé, gràcies."
```

Aquesta ordre faria el mateix que la de l'exemple anterior, però amb la variable *It*..

Altres ordres

- *Increment* <variable>
- *Decrement* <variable>

Augmenten i disminueixen, respectivament, el valor d'una variable en una unitat.

Funcions aritmètiques

Les funcions aritmètiques disponibles són:

- *abs()*: valor absolut.
- *acos()*: arc cosinus.

- *annuityFactor()*: pren per paràmetres el rati d'interès per període en tant per u, i el nombre de períodes. Retorna el valor calculat per la fórmula $(1 + \text{rati})^{-(\text{períodes})} / \text{rati}$.
- *asin()*: arc sinus.
- *atan()*: arc tangent.
- *atan2()*: pren per paràmetres el catet oposat i el catet contigu a l'angle.
- *average()*: pren per paràmetres una llista de valors separats per comes, i en calcula la mitjana aritmètica.
- *ceiling()*: retorna l'enter immediatament superior al nombre donat.
- *compoundFactor()*: calcula l'interès compost. Pren per paràmetres l'interès en tant per u i el nombre de períodes.
- *cos()*: cosinus.
- *cosh()*: cosinus hiperbòlic.
- *exp()*: retorna el nombre *e* elevat al valor del paràmetre.
- *floor()*: retorna l'enter immediatament inferior al nombre donat.
- *hypotenuse()*: rep per paràmetres els dos catets d'un triangle rectangle, i en retorna l'hipotenusa.
- *ln()*: logaritme neperià.
- *log()*: logaritme decimal.
- *max()*: retorna el valor més gran d'una llista de nombres separats per comes.
- *min()*: retorna el valor inferior d'una llista de nombres.
- *random()*: retorna un enter entre 1 i l'enter especificat, ambdós inclosos. Per iniciar la successió de nombres aleatoris, s'usa la comanda *seed n*, on n és un enter.
- *round()*: arrodoneix un nombre a l'enter més pròxim.
- *sin()*: sinus.
- *sinh()*: sinus hiperbòlic.
- *sqrt()*: arrel quadrada.
- *sum()*: retorna la suma d'una llista de nombres.
- *tan()*: Tangent.
- *tanh()*: tangent hiperbòlica.
- *truncate()*: retorna el valor truncat del paràmetre.

Observació: El valor dels angles s'ha d'expressar en radians.

Estructures de control

if/then/else

```

if <expressió booleana>
    [then] <ordres>
    [else <ordres>]
end [if]

```

conditions/when/else

```

conditions

```

```

        [when <expressió booleana>
          [<ordres>]]
    ...
    [else
      <ordres>]
end [conditions]

```

while

```

while <expressió booleana>
  <ordres>
end [while]

```

do/until

```

do
  <ordres>
until <expressió booleana>

```

step

```

step <variable> from <inici> to <final> [by <pas>]
  <ordres>
end [step]

```

Sentència equivalent al **for/to** del Pascal. Els passos poden ser positius o negatius.

Altres aspectes de l'OpenScript

Comentaris

Els comentaris van precedits per una ratlla discontinua --, i s'acaben a la mateixa línia que comencen.

Línies massa llargues

L'interpret de l'OpenScript no té problemes amb les línies molt llargues, però si es vol fer el programa més llegible, es pot partir la línia amb el caràcter "\".

Per exemple:

```

put var1 + var2 -( var2 * var3 \
  (var4 + var1)) into Solucio

```

L'única cosa que cal tenir en compte és que no es pot partir una tira de caràcters, d'aquesta manera:

```
get "La veritat és que això \
no és massa correcte"
```

S'hauria de fer comptant amb l'operador &:

```
get "Així és com "& \
"s'ha de fer."
```

Cometes dins de línies de caràcters

Quan es vol incloure cometes dins d'una línia de caràcters, s'han de posar cometes dobles. Per exemple:

Expressió

Contingut de la variable

```
"He vist una ""bici"" aquí."
""""Hola""""
""""""
```

```
He vist una "bici" aquí.
"Hola"
"
```

Les llistes d'elements

El llenguatge OpenScript no té vectors (*arrays* de Pascal). Per suplir-los, es pot usar la paraula *item*. L'interpret permet definir una llista d'elements separats per comes. Per tal d'accedir a l'element *i*-èssim, utilitzem *item i*. Per exemple:

```
put "A,B,C,D,E" into Llista
put item 2 of Llista into Element
```

Ara, *Element* té el valor "B". També es pot utilitzar a la inversa:

```
put "A,B,C,D,E" into Llista
put "X" into item 3 of Llista
```

Ara, *Llista* té el valor "A,B,X,D,E".

Exemples de càlcul de solucions

Exemple 1:

```
_SOLUCIO 3
```

```
--      Calcula la mitjana aritmètica de les dades.
--      Utilitza cinc xifres significatives.
Local i,suma  -- No és necessari declarar-les.
```

```
put 0 into suma
step i from 1 to NumDades()
    put suma +Dada(i) into suma
end
put suma/NumDades() into Solucio
put 5 into NXS
```

_FI_SOLUCIO

Exemple 2:

_SOLUCIO 3

- *Calcula la suma dels valors absoluts de les dades.*
- *Utilitza quatre xifres significatives.*
- Local i,suma -- No és necessari declarar-les.*

```
put 0 into suma
put 1 into i
while i =< NumDades()
  if Dada(i) > 0
    put suma + Dada(i) into suma
  else
    put suma - Dada(i) into suma
  end
  Increment i
end
put suma into Solucio
put 4 into NXS
_FI_SOLUCIO
```

Exemple 3:

_SOLUCIO 3

- *Calcula la suma de les dades positives, la suma*
- *aritmètica en valor absolut de les dades negatives,*
- *i pren com a solució la mitjana aritmètica calculada*
- *a partir de la més gran de les dues sumes.*
- *Utilitza cinc xifres significatives.*
- Local i,suma1,suma2,mitjana1,mitjana2*

```
put 0 into suma1
put 0 into suma2
put 1 into i
repeat
  conditions
  when Dada(i) = 0
    -- No fem res, ja que la dada és nul·la.
  when Dada(i) > 0
    -- La dada és positiva
    put suma1 + Dada(i) into suma1
  else
    -- La dada no és zero ni positiva (és
    -- negativa.).
    put suma2 - Dada(i) into suma2
  end
  Increment i
until i > NumDades()
if suma1 > suma2
```

```
        put suma1/NumDades() into Solucio
    else
        put suma2/NumDades() into Solucio
    end
    put 5 into NXS
    _FI_SOLUCIO
```